DOBRUDJAN MAGAZINES FROM THE PERIOD BETWEEN THE WARS

Oana Bădăluță
PhD Student, University of Bucharest

Abstract: The first years from after the great conflagration reprsented, for the culture of the land between the Danube and the sea, a moment of coming back to the normal direction of things. Taking place in the background of an economic life relatively stabilised till 1929, which then was forced to face a serious economic crisis, the development of Dobrudjan culture, in the national context, during the period of time we are reffering to, is accounted for by a multitude of facts. Due to the contributions they made to literature, some should necessarily be noted. First of all, we consider the increasing number of some cultural organizations, of the same kind of those which already existed before the First World War, cultural and artistic societies, that followed the intellectual emancipation of all those living on these regions. Initiating different events with a certain echo among the locals, such as the conferences, literary artistic gatherings, these societies made a real contribution particulary to forming a favourable atmosphere, for the spiritual progress of literature.
An overall look upon the literary Dobrudjan magazines gives us the opportunity to distinguish three stages in their history, as it follows: the period of debut, ranging from the years when the region of Dobrudja was reintegrated, within Romania's borders, up to the years during the First World War (1878-1916), the period between the two World Wars (1918-1944) and after the Second World War.
The general condition of the Dobrudjan press, from these periods, does not differ much from the situation mentioned above. The considerably increasing number of literary publications from this part of the country, appears during the years we are referring to and this is a fact that has already been testified biographically. This was the moment in which the enthusiasm of some young or older teachers and magistrates, tempted for a short period of time by the illusion of their literary talent, a great number of magazines were published. Apart from these, famous publications, with a decisive influence on the literary stage of this region, were also printed: The Annals of Dobrudja, Festival, The Dobrudjan Magazine, Pontic Magazines and Litoral. Among the facts characteristic of the literary press, the publication of the magazines of literary genre was situated on the first place.

Keywords: Dobrudjan magazines, Dobrudjan press, cultural events, cultural and artistic societies, literary genre.

Primii ani de după marea conflagrație au constituit, pentru cultura ținutului dintre Dunăre și mare, un moment al reintrării lucrurilor pe făgașul normal. Desfășurată pe fundalul unei vieți economice relativ stabilizate până în 1929, care, însă, a intrat, apoi, într-o gravă criză, înflorirea, în contextul național, a culturii dobrogene, în intervalul la care ne referim, este atestată de multiple fapte. Dintre acestea, datorită urmărilor ce le-au avut asupra literaturii, câteva se cer, neapărat, notate. Avem în vedere, în primul rând, sporirea numărului unor organisme culturale, de genul celor existente și înainte de Primul Război Mondial, societățile cultural-artistice urmărind emanciparea intelectuală a celor de pe aceste meleaguri. A fost cazul unor asociații, precum: *Societatea culturală dobrogeană, Societatea Traian, Societatea muzicanților dobrogeni, Cercul studențesc constănțean, Asociația culturală, Astra dobrogeană*.

Inițiind diferite manifestări cu ecou între localnici, precum sunt conferințele, șezătorile artistice, asemenea societăți au avut o reală contribuție la imprimarea unui climat propice

progresului spiritual și al literaturii, în particular. *Societatea culturală dobrogeană,* spre exemplu, una dintre cele mai valoroase întrupări, înființată la Constanța, în 1920, sub conducerea lui Constantin I. Brătescu și Ioan N. Roman, reunind intelectuali de vază ai județului (profesori, medici, ingineri, avocați), a contribuit, prin activitatea sa, la stimularea studiului Dobrogei, sub toate aspectele, concomitent cu formarea unui muzeu arheologic regional și al unei biblioteci municipale.

O privire de ansamblu asupra revistelor literare dobrogene ne oferă posibilitatea să distingem trei etape în istoria acestora, după cum urmează: *perioada de debut,* cuprinsă între anii reintegrării Dobrogei în hotarele României și Primul Război Mondial (1878-1916), *perioada interbelică* (1918-1944) și *cea de după al Doilea Război Mondial.*

Starea generală a presei dobrogene, din această perioadă, nu se deosebește prea mult de situația schițată mai sus. Considerabilul spor numeric al publicisticii de profil beletristic din această parte a țării, apare în intervalul la care ne referim și este un fapt atestat bibliografic. Acesta a fost momentul în care, prin elanul unor mai tineri sau mai în vârstă profesori, magistrați, încercați, pentru scurt timp, de aluzia talentului literar, a fost editat un număr mare de reviste. În afara lor, însă, au văzut lumina tiparului publicații de *ținută,* cu un cuvânt hotărâtor pe *scena literară* din această zonă: *Analele Dobrogei, Festival, Revista dobrogeană, Pontice* și *Litoral*. Realizând apariții de lungă durată, orientându-se după principii estetice clar formulate de la început, fiecare dintre aceste reviste a constituit, la vremea și locul de apariție, un adevărat nucleu literar, un factor de cultură, în jurul căruia s-au grupat, mereu, alți scriitori. Lucrul acesta a determinat înmulțirea numărului creatorilor de literatură, și totodată, diversificarea peisajului literar. Se poate spune că tocmai revistele amintite sunt cele care au făcut să apară principalele semne ale publicisticii literare dobrogene, în perioada interbelică.

Între faptele caracteristice pentru presa beletristică, apariția revistelor de profil literar se situează pe primul loc. Cum s-a arătat altundeva, epoca dintre 1878-1918 a reprezentat răstimpul revistelor cu preocupări mixte, literare și științifice. Răspunzând unor necesități ale momentului literar-științific, s-au remarcat următoarele reviste: *Cultura, Colnicul, Hora II, România Mare* și chiar *Ovidiu.* În perioada în care ne aflăm, cerințele și exigențele erau noi, iar cititorii, chiar și editorii, optau pentru publicații larg și adânc cuprinzătoare, cu un grad înalt de specializare, într-un domeniu sau în altul. Exceptând *Analele Dobrogei,* care a avut un program de activitate extins și de excepțională valoare, toate celelalte reviste mai importante au avut un profil exclusiv literar.

Un element definitoriu al publicisticii a fost, de asemenea, diversitatea de stiluri și preferințe literare. Venind la scurte intervalle, una după alta, revistele de interes din această vreme au fost estetic diferite și au exprimat variate gusturi artistice. Astfel, literaturii romantice și parnasiene, difuzate de *Analele Dobrogei, Festival* și *Revista dobrogeană,* i-au răspuns cu o beletristică receptivă la nou, în timp ce poeziei de ținută clasică, ușor *academică,* tiparită de *Pontice,* i-a fost atribuită, de către *Litoral,* o lirică cu inserții mitologice. Referitor la diversitatea și deschiderea spre nou a publicisticii literare dobrogene, în 1932 a fost editată la Constanța, de către Virgil Teodorescu, Tascu Gheorghiu și Mircea Pavelescu, revista de avangardă *Liceu.* Cu alte cuvinte, presa beletristică dobrogeană din această perioadă a dezvoltat principalele direcții specifice vieții literare naționale din epocă.

Festival și *Litoral* au fost publicații deschise pentru anumite cercuri de colaboratori, expresii ale grupurilor de scriitori din acea perioadă.

Direcțiile dezvoltate de revistele vremii, aparținând presei beletristice dobrogene și reprezentanții care au marcat aceste direcții, sunt următoarele:

Festival: Versuri, critică, proză. Revista tinerei generatii. Apare la Silistra, lunar (mai 1936-mai/iunie 1940), sub conducerea unui comitet. Publicația este deschisă *energiilor creatoare, torent de generozitate și muncă pentru însănătoșirea sufletească a tineretului.* (Al.Talex) Colaborează cu versuri: Dimitrie Batova, Constantin Bărcăroiu, Ion Aurel

Manolescu, G.Danubia, Vasile Culică, Mihu Dragomir (*Paralele* nr. 24-25, 1938), Ion Sugariu, Traian Lalescu, Mihnea Gheorghiu; cu *proză*: Panait Istrati (un fragment din *Ciulinii Bărăganului*); Virgil Treboniu semnează articolul *Misiunea criticii literare,* Ilarie Dobrotici, *Calendar literar*, V.Măgura, *A mai murit un poet: George Petcu.* Alți colaboratori: Ion Aurel Manolecu, Petre Bellu, Laurențiu Fulga, E.Ar.Zaharia, V.Spiridonică, Ion Nijloveanu, Costin I.Murgescu, Virgil Carianopol.

Pontice: Revistă lunară de artă și cultură dobrogeană. Apare la Constanța (ianuarie 1939 - mai-august 1940), sub patronajul lui Nicolae Ottescu. Conducător al acestei publicații: Aurel Vulpe; redactor: Gheorghe Duma. Publicație locală, tipărită îngrijit, fondată în amintirea *celui dintâi poet, care a trăit, a visat și s-a stins pe țărmul mării noastre,* Publius Ovidius Naso. Coordonatorii revistei menționate încearcă să-i grupeze pe toți acei scriitori care s-au manifestat în domeniul istoriei, arheologiei și artei, în special. Semnează *versuri:* Alexandru Gherghel, G.Gregorian, D.Olaru, Ion Minulescu (*Undeva departe*, nr.1-4, 1940), Virgil Carianopol, Grigore Sălceanu, Ion Pillat (*Zori de primăvară*, nr. 5-8, 1940); D.Stoicescu traduce din Ovidiu (*Din Tomis, către un amic*, nr. 4, 1939), din Petrarca (nr. 1-4, 1939), Al.T.Stamatiad, din poezia japoneză (nr. 5-8, 1940).

Nr 6-7, 1939 este închinat comemorării a 50 de ani de la moartea poetului Mihai Eminescu, având colaboratori, între alții, pe Nicolae Iorga, Elena Văcărescu, Alexandru Gherghel, Grigore Trancu, la Iași. Semnează *eseuri și proză:* Emanoil Bucuța, Eugen Boureanul, Lascarov-Moldovanu; *cronici literare*: Șerban Baritiu, G.M.Vlădescu, Ioan Grigore Periețeanu; *articole istorice:* Radu Rucăreanu, Radu Vulpe; *articole arheologice*: Grigore Florescu; *medalioane despre scriitorii dobrogeni*: Al.Alecu: Ion Nițescu (nr. 5, 1939) și Const.N.Sarry: Ioan N. Roman (nr.3, 1939). Radu D.Rosetti publică un *Fragment autobiografic*, din anii când era procuror la Constanța (nr. 8-9, 1939), Ioan Micu, un articol despre Muzeul Dobrogei; Tudora Drăcea: *Elemente de critică literară*, I.Gr.Periteanu: *Paul Valery privește marea*. Alți colaboratori: P.P.Ionescu, Val.Petrescu, Niculae I. Herescu, Pamfil C.Georgian, Ion Lalu și George Acsinteanu.

Analele Dobrogei: Revista Societății Culturale Dobrogene. Apare la Constanța, trimestrial (1920), apoi la Cernăuți, anual (1924-1938). Director: Constantin Brătescu. Publicație pentru *promovarea studiului științific al trecutului și al prezentului Dobrogei*, *Analele Dobrogei* publică, pe lângă studii și articole de istorie, geografie, etnografie și folclor, literatură originală, traduceri, studii de istorie literară, recenzii și note de cărți. Colaborează cu *poeți:* Ion Bentoiu, Gr.Sălceanu, Alexandru Gherghel, Nicolae Țimiraș; cu *prozatori*: Simion Mehedinți (descrieri geografice), Constantin Brătescu, Valeriu I. Grecu; cu *studii de istorie literară:* Ion Georgescu (*Noi documente privitoare la familia Hașdeu,* 1920), Lucian Predescu (*Marea Neagră în poezia noastră populară,* 1929), Mihail Dragomirescu (*Viața și opera lui P. Cerna,* 1932), *În privința lui Cerna* (1933). În 1928, M. Pricopie tipărește o versiune prescurtată a *Țiganiadei* lui Ion Budai Deleanu.

Analele Dobrogei publică folclor dobrogean și studii despre poetul latin Publius Ovidius Naso, exilat la Tomis: Carol Blum *Cauzele relegării poetului român P.Ovidius Naso la Tomis* (1928), Ștefan Bezdechi *Din elegiile lui P. Ovidius Naso* (*Epitaful lui Ovidiu, Dor de țară, Originea numelui Tomis, Iarna la Tomis, Atacurile barbarilor*, 1924-1928). M. Pricopie traduce din Horațiu, Victor Hugo și Eichendorf: Grigore Sălăceanu, din Baudelaire (*Omul și marea*, 1924), din Verlaine (*Nervermore*, 1924), din Victor Hugo (*Napoleon II,* 1924). Recenziile la cărți și reviste sunt semnate de R. Vulpe și D. Iliescu. Două necrologuri, *Vasile Pârvan* (1927) și *Ioan N. Roman* (1931) apar nesemnate. Alți colaboratori sunt: I. Cornea, I. Dumitrescu-Frasin și Orest Tafrali.

După Primul Război Mondial, cel dintâi moment important al publicisticii literar-științifice, din ținutul de la mare, a fost marcat de apariția, în anul 1920, a revistei *Analele Dobrogei*, în Dobrogea. Editată ca organ al Societății culturale dobrogene, de către *un grup de*

intelectuali din Constanța, noua revistă a debutat cu o apariție, inițial, trimestrială, în volume consistente a câte 150-200 de pagini, ulterior, începând cu anul 1924, publicația a trecut la apariția anuală, periodicitate păstrată, cu mici excepții, până la dispariție, în anul 1938. Profesorul Constantin I. Brătescu, directorul ei, i-a asigurat o periodicitate desfășurată pe coordonate patriotice. *Analele* a pus accent pe publicarea de articole și studii științifice, menite a dezbate istoria Dobrogei, climatul țărmului românesc al Mării Negre, fauna și flora acestei regiuni, pădurile ei, învățământul public, construcția și exploatarea portului Constanța, lacul Techirghiol. Totodată, publicația a manifestat atenție și pentru problemele de interes mai general, cum ar fi criza cărbunelui și electrificarea industriilor și a căilor ferate, sistemul de gândire al filosofilor antici, etimologia unor termeni. Brătescu a reușit să grupeze în jurul revistei un număr impresionant de specialiști, cei mai mulți cadre universitare sau cercetători înzestrați, precum: Nicolae Iorga, Vasile Pârvan, Ion Th. Simionescu, Simion Mehedinți, Theofil Sauciuc-Săveanu, Orest Tafrali, Vasile Bogrea, Constantin C. Moisil, Radu Vulpe, Percle Papahagi, Coriolan Gheţie și Iorgu G.Toma.

Au existat preocupări pentru poezie, proză, folcloristică și, spre deosebire de multe dintre revistele editate în această parte a țării, pentru care preocupările de critică și de istorie literară au fost accidentale, *Analele Dobrogei* a publicat, în afară de prezentări de scriitori și de recenzii, unele articole și studii, ce se impun a fi menționate. Articolul *Noi documente privitoare la familia Hajdău,* de Tiberiu Gabriel Bălan, dezvăluia, pentru întâia oară, pe baza unor documente inedite, publicate în revistă, legăturile familiei scriitorului postpașoptist, cu satele Barlinte și Iordănești, în vreme ce studiul *Mihai Eminescu și marea,* a lui Valerian Petrescu, scriitor ce s-a făcut remacat prin simțul său analitic, emitea câteva judecăți subtile privind poezia eminesciană de inspirație marină. Chiar și încercarea de sinteză a scriitorului Lucian Predescu, a ceea ce s-a numit *Viața și opera lui Panait Cerna*, oferă cititorului, în final, o bogată bibliografie, arătând, totodată, o interpretare corectă, ce surprinde notele specifice ale poeziei lui Cerna și-i stabileste, destul de obiectiv, fără exagerări, valoarea literară. Prețioase informații furnizează și Bogdan D. Stoicescu, în însemnările *Macedonski în Dobrogea* (valorificate de Adrian Marino în bibliografia sa), prezentând momente din timpul petrecut de poetul *Nopților* la Cernavodă, însemnări care alcătuiau portretul unui om de spirit, amator de farse. Bogdan D. Stoicescu evocă, în articolul intitulat *Delavrancea la Enigea,* amintirea scriitorului menționat, prin intermediul personajului Hagi Tudose, oaspete al acestor locuri, povestitor captivant de taclale turcești, la cafeneaua din sat. Publicând, în anul 1934, articolul *În privința lui Cerna,* Mihail Dragomirescu considera revista *Analele Dobrogei* ca fiind prioritară, ca valoare, celorlalte, în timp ce savantul italian *Carlo Tagliavini*, profesor de filologie romanică la Universitatea din Budapesta, scria, la un moment dat, despre o operă întreprinsă de publicația constănțeană, faptul că *e demnă de cea mai mare laudă.*

Amplificarea ariei de manifestare a culturii dobrogene, în perioada interbelică, o atestă, pe de altă parte, ivirea unor forme, precum ateneele populare, dintre care amintim: *Centra, Îndrumarea, Scena dobrogeană, Ovidiu*, academiile și cenaclurile literare. Acestea din urmă au avut un rol incontestabil în ceea ce privește impulsionarea activității de creație literară. N-au existat cenacluri care să genereze apariția unor noi direcții literare, astfel de organisme științifice fiind restrânse, doar câteva în țară: *Sburătorul, Viața românească*. S-au remarcat, de altfel, cel puțin două cenacluri constănțene, diametral opuse ca factură, unul dintre acestea fiind *Poesis,* întemeiat în anul 1923 de Ion Marin Sadoveanu și de Marieta Sadova, la întrunirile căruia au participat scriitori, precum: Mihail Sadoveanu, Ion Pillat, Ion Minulescu, Tudor Vianu, Gib I. Mihăescu, Alexandru Gherghel, celălalt cenaclu fiind condus de poetul Grigore Sălceanu.

Începând cu anul 1936, cenaclul ținut la Liceul *Mircea cel Bătrân* a avut o funcție dublă: de stimulare a creatorilor literari dobrogeni (Alexandru Gherghel, E.M.Papazissu, Constantin N. Sarry, Mircea Micu, Ion Bentoiu, M.Zissu, I.Dumitrescu-Frasin), de omagiere și de

popularizare a marilor valori ale literaturii române (Liviu Rebreanu, Ionel Teodoreanu, Ion Minulescu, Al. T. Stamatiad, Ion Pillat, Vasile Voiculescu, Mihail Sadoveanu, Virgil Carianopol). Numele unora dintre participanții cenaclului, elevi ai liceului, care s-au remarcat, în mod deosebit, în domeniul literaturii, sunt: Virgil Teodorescu, Tascu Gheorghiu, Ion Marin Sadoveanu, Pavel Chihaia, Grig. Tănăsescu, Tudor Popescu, Constantin Novac, Eugen Lumezianu, Ion Coja, Vasile Petre Fati.

Un indiciu asupra progresului cultural al provinciei dintre Dunăre și Mare, în perioada interbelică, a fost și interesul manifestat în spațiul dobrogean pentru literatura orală. În acest sens, cel mai valoros folclorist dobrogean, din această perioadă, a fost Pericle Papahagi, un intelectual de solidă formație lingvistică și filologică, făurită la Leipzig, ca elev al lui Gustav Weigand. Doctor în Litere și membru al Academiei Române din 1916, Pericle Papahagi a ajuns la folclor din pasiune pentru limbă, viață și pentru obiceiurile aromânilor, activitatea sa folclorică vizând producțiile orale ale românilor sud-dunăreni (culegerile *Din literatura poporană a aromânilor*, editate în două volume, apărute la București, în anul 1900, și *Basmele aromâne*, ediție apărută tot la Bucuresti, în anul 1905), care conțin un material ce analizează și valorifică, totodată, cultura românilor din sudul Dunării, prin bogatul material folcloric aromân.

Remarcabilă a fost și activitatea folcloristică a profesorului de limbă latină și limbă elină, Christea N.Țapu, colaborator la revistele editate de Iosif Vulcan, *Familia, Șezătoarea,* cât și la masiva colecție intitulată *Materilaluri folcloristice*, îngrijită de Grigore Tocilescu, începând cu anul 1909. O activitate folcloristică însemnată au desfășurat și *Titus Cergău*, editorul revistei *Gânduri de la mare,* care a publicat, inițial, în *Analele Dobrogei, Noua revistă a Dobrogei* și *Gânduri de la mare*. La aceasta din urmă a încredințat tiparului o variantă a *Mioriței dobrogene*. Ulterior, acesta a prelucrat unele legende populare, publicând două broșuri: *Legende dobrogene* și *Cișmeaua beiului,* în care întâmplările sunt relatate în stil folcloric. *Preotul Preda Ionescu* s-a remarcat prin volumul *Balade dobrogene,* apărut la București, în anul 1939.

Alți cercetători și culegători de literatură orală, din această zonă a țării, au fost: profesorul Ioan Georgescu de la Școala normală din Constanța, preocupat de cântecele populare ale germanilor din satele dobrogene, profesorul tulcean Nicolae Bonjug, atras de folclorul grecesc dobrogean, pe care l-a consemnat și publicat în *Analale Dobrogei,* dar și învățătorul constănțean Ion Dumitrescu-Frasin, atras de viața tătarilor de la Pontul Euxin.

Alte două fapte merită să fie amintite, în acest context: cutreierând Dobrogea în lung și-n lat, echipa formată din savantul Constantin Brăiloiu, renumit etnograf și muziolog, Emilia Comișel și Tatiana Gălușcă-Cârșmariu publică, în anul 1978, culegerea de literatură orală dobrogeană, numită *Folclor din Dobrogea;* pe de altă parte, tânărul Stan Greavu-Dunăre a pus bazele activității bibliografice în spațiul pontico-dunărean, reușind să tipărească, în anul 1928, sub auspiciile Academiei Române, în studiul *Memoriile secțiunii istorice*, lucrarea *Bibliografia Dobrogei.*

Pe de altă parte, la Constanța, în anul 1932, a fost instituit *Premiul de poezie I.N. Roman,* odată cu ridicarea, pe faleza cazinoului, în anul 1934, a bustului scriitorului Mihai Eminescu, creat în viziunea scluptorului Oscar Han.

BIBLIOGRAPHY

Cucu Ștefan, Apostoleanu Corina *Literatura în Dobrogea: Dicţionar biobibliografic*, Biblioteca Județeană, Constanța, 1997/1999;

Deșliu, Boris *Momente și portrete*, Editura Europolis, Constanța, 2001;

Dunăreanu, Ovidiu, Corcheș Victor *Corabia de fildeș - poeți ai sudului*, Editura Ex Ponto, Constanța, 2000;

Hangiu, I. *Dicționar al presei literare românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987;

Munteanu, Teodor *Scriitori căzuți pe front*, Colecția *Luceafărul*, București, 1944;

Puiu, Enache *Istoria literaturii din Dobrogea*, Editura Ex Ponto, Constanta, 2005.